

به نام خدا

آوای آسمانی

آواها و تصانیف استاد محمد رضا شجریان

بر مبنای مجموعه آثار منتشر شده‌ی شرکت دل آواز

تدوین:

محمود رستمی

نیکان کتاب

بهار ۸۶

رستمی، محمود، ۱۳۴۶- گردآورنده.
آوای آسمانی (آوازه‌ها و تصانیف استاد محمدرضا شجریان) / گردآورنده: محمود
رستمی -- زنجان: نیکان کتاب، ۱۳۸۴.
۲۴۲، ۱۴ ص.

ISBN: 964-8725-38-1 ریال: ۲۵۰۰۰

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص ۲۴۱.

۱. ترانه‌های ایرانی -- قرن ۱۴ -- مجموعه ما ۲. شجریان، محمدرضا، ۱۳۲۰-
الف. عنوان.

۸۶۱/۰۴

PIR ۴۰۹۹/۵۸

م ۸۴-۱۶۹۶۶

کتابخانه ملی ایران

انتشارات نیکان کتاب

•
آوای آسمانی
گردآورنده: محمود رستمی
امور فنی: نیکان کتاب
چاپ: گلبرگ
صحافی: رحمتی

•
چاپ اول: بهار ۸۶
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۵۰۰ تومان
شابک: ۹۶۴-۸۷۲۵-۳۸-۱

زنجان: خیابان سعدی وسط، کوچه‌ی شهید باقری، ساختمان سپهر

تلفن: ۳۲۳۵۵۴۱ / دورنگار: ۰۲۴۱-۳۲۳۵۵۴۲

فهرست الفبایی عناوین

- مقدمه

- شعری در ستایش استاد

۱- آرام جان.....	۱	۲۱- دل مجنون.....	۱۲۲
۲- آستان جانان.....	۱۰	۲۲- دود عود.....	۱۲۸
۳- آسمان عشق.....	۱۷	۲۳- راز دل.....	۱۳۳
۴- آهنگ وفا.....	۲۳	۲۴- راست پنجگاه.....	۱۳۹
۵- انتظار دل.....	۳۱	۲۵- رسوای دل.....	۱۴۵
۶- بوی باران.....	۳۶	۲۶- زمستان است.....	۱۵۱
۷- بهار به.....	۴۴	۲۷- ساز قصه گر.....	۱۵۵
۸- به یاد عارف.....	۴۷	۲۸- سرور چمان.....	۱۶۰
۹- بی تو به سر نمی شود.....	۵۳	۲۹- شب، سکوت، کویر.....	۱۶۶
۱۰- بیداد.....	۶۱	۳۰- شب وصل.....	۱۷۲
۱۱- پیام نسیم.....	۶۸	۳۱- عشق داند.....	۱۷۸
۱۲- بیوند مهر.....	۷۶	۳۲- فریاد.....	۱۸۳
۱۳- جان جان.....	۸۰	۳۳- گلیانگ (۱).....	۱۹۷
۱۴- جان عشاق.....	۸۴	۳۴- گلیانگ (۲).....	۲۰۲
۱۵- چشمه نوش.....	۸۹	۳۵- گنبد مینا.....	۲۰۸
۱۶- چهره به چهره.....	۹۵	۳۶- ماهور (سر عشق).....	۲۱۳
۱۷- خلوت گزیده.....	۱۰۰	۳۷- معمای هستی.....	۲۱۸
۱۸- در خیال.....	۱۰۵	۳۸- نوا.....	۲۲۴
۱۹- دستان.....	۱۱۰	۳۹- همایون - مثنوی.....	۲۲۹
۲۰- دلشدگان.....	۱۱۴	۴۰- باد ایام.....	۲۳۵

فهرست الفبایی تصانیف

۱- آرام جان..... ۲	۲۳- پیام نسیم..... ۷۰
۲- آسمان عشق..... ۲۲	۲۴- پیمانۀ عشق..... ۱۱۷
۳- آنکه هلاک من..... ۶۷	۲۵- تار زلف..... ۱۴۸
۴- آهنگ وفا..... ۲۸	۲۶- تند تند..... ۸
۵- از خون جوانان..... ۱۳۷	۲۷- جان جهان..... ۲۲۸
۶- از کفم رها..... ۹ و ۳۵	۲۸- جان عشاق..... ۸۸
۷- امید عشق..... ۱۱۹	۲۹- چشم مست..... ۲۲۳
۸- ای آمان..... ۱۰۳	۳۰- چهره به چهره..... ۱۹۱ و ۹۸
۹- ای تو همیشه در میان..... ۸۳	۳۱- خاطر حزین..... ۱۶۲
۱۰- ای عاشقان..... ۱۷۱	۳۲- در خیال..... ۱۰۹
۱۱- بارون..... ۱۶۸	۳۳- دل بردی..... ۷۴
۱۲- بت چین..... ۱۹۸ و ۱۴۲	۳۴- دل دیوانه..... ۵۶
۱۳- بر آبنان جانان..... ۱۲	۳۵- دلشدگان..... ۱۱۸
۱۴- بوسه های باران..... ۱۹۵	۳۶- دل شیدا..... ۱۵۰
۱۵- بوی باران..... ۳۹	۳۷- دل مجنون..... ۱۲۵
۱۶- بهار دلکش..... ۱۸۲	۳۸- دود عود..... ۱۳۲
۱۷- به باد عارف..... ۵۱	۳۹- دوش دوش..... ۷
۱۸- بی تو به سر نمی شود..... ۵۸	۴۰- دولت عشق..... ۲۰۶
۱۹- بی همزیان..... ۱۶۴	۴۱- دیده بی خواب..... ۱۰۷
۲۰- پای لنگ..... ۲۲۳	۴۲- دیده دریا کنم..... ۲۱۲
۲۱- پرتو حسن..... ۱۴۴	۴۳- ز دست محبوب..... ۱۷۷ و ۲۷
۲۲- پرند شوشری..... ۲۲۰	۴۴- زمن نگارم..... ۲۰۱ و ۳۰

۶۳- گلچهره	۷۸	۴۵- ساربان	۷۸
۶۴- مبتلا	۲۰۳	۴۶- ساز قصه گو	۲۰۹ و ۱۵۷
۶۵- محلی خراسانی	۲۳۹	۴۷- سرخوشان	۹۴
۶۶- مزرع سبز فلک	۱۰۱	۴۸- سرو چمان	۱۶۱
۶۷- مضرب دل (کار عمل)	۵۵	۴۹- سرو خجل	۷۵
۶۸- ملکا	۲۳	۵۰- سلسله موی درخت	۲۳۷
۶۹- من از روز ازل	۱۴۷	۵۱- سمن بویان	۱۸۶
۷۰- میخانه	۹۲	۵۲- شب وصل	۱۷۴ و ۲۵
۷۱- می دانم	۱۹	۵۳- شنیدم ماهی	۱۷۵
۷۲- نگار	۲۲۱	۵۴- شیدای گیتی	۱۵۹
۷۳- نه قدرت	۴	۵۵- شیدایی	۱۶
۷۴- نی زن	۴۲	۵۶- صبح است سابقا	۱۱۳
۷۵- وداع باران	۷۹	۵۷- صنما	۱۲۴
۷۶- یاد ایام	۲۳۸	۵۸- عشق تو	۲۱۷ و ۲۰
۷۷- یاد باد	۶۴	۵۹- غم با طبییان	۸۶ و ۵۶
۷۸- یار دلنواز	۱۹۳	۶۰- غم عشق	۱۴۹ و ۵۹
۷۹- یعنی چه	۱۲۷	۶۱- فریاد	۱۸۸
		۶۲- گریه را به مستی	۱۳۴

مقدمه

هر سرزمینی آداب و سنن ویژه خود را دارد که از آغاز شکل‌گیری آن، این آداب و سنن نیز آهسته آهسته و در طول حیات آن سرزمین شکل گرفته است و شامل بسیاری از علایق و عاداتی است که به جهت دیرینگی خود، در خون و رگ مردم آن جاری شده است.

بدیهی است برخی از این آداب و سنن با گذر زمان شکل و سیمای دیگرگونی به خود می‌گیرد. گاه کامل‌تر می‌شود و گاه نیز به اقتضای زمان رو به تباهی می‌رود. پرسشی که در میان می‌آید این است که آیا این دیگرگونی و تباهی درباره‌ی موسیقی بنیادین و سنتی یک ملت نیز صادق است یا خیر؟ به این سؤال باید با توجه به دو دیدگاه پاسخ گفت.

نخست این که امری معنوی چون موسیقی - خاصه موسیقی سنتی - که در طی قرون در رگ و روح ملتی جریان یافته است، نمی‌تواند به سادگی زوال پذیرد. مگر آن که این تغییر بسیار غیر ملموس باشد؛ چنان که در حال حاضر بسیاری از انواع موسیقی که در کشور ما رایج است، در کسوت موسیقی سنتی عرضه می‌شود. حال آن که روح شنونده‌ی آگاه از پذیرش این ناسره در قالب سره سر باز می‌زند.

دوم این که از آنجا که ویژگی‌های جغرافیایی هر سرزمینی موسیقی خاص خود را می‌طلبد، نمی‌توان موسیقی دیگری جز آن نوعی را که مردم آن اقلیم بدان وابسته‌اند، در آن منطقه تزریق کرد. و از همین جاست که می‌بینیم در سرزمین ما با این که انواع موسیقی واقعی و غیر واقعی در قالب‌های پاپ و جاز رایج است و هر یک شنونده‌ی خاص خود را دارد، باز آنچه در زیربنای این فرهنگ جای کرده و در گوش جان قرن‌ها نواخته و خوانده شده است، هرگز از خاطره‌ها زده نمی‌شود.

حقیقت این است که یک فرزند به هر اندازه متفاوت از پیشینیان خود باشد، در نهاد او عادات، خاصیت‌ها و عُلقه‌های گذشتگان نهفته است. ما نیز ایرانی هستیم و هر آن که نام ایرانی بر خویش نهاده، نمی‌تواند عشق و پیوند خود را نسبت به موسیقی سنتی که در جان اوست، نادیده انگارد. گرچه در سال‌های اخیر نگرش‌های گوناگونی در باب گونه‌های مختلف موسیقی در کشور ما به وجود آمده، اما می‌بینیم که شیفتگان سنت ایرانی پیوسته پا در جای پای بزرگان نهاده‌اند و با پیروی از آنچه «ذل» می‌طلبد، رنج‌ها و کوشش‌های بی‌دریغ بزرگان پیشین را بی‌حاصل نگذاشته و پیوند از پاره‌ی جان نگسسته‌اند. بگذریم از این که هم امروزه بسیار کسان در باب موسیقی سنتی نظر خوشی ندارند و توجه به آن را نوعی کهنه پرستی می‌پندارند؛ اما جای هیچ رنجش و نگرانی از این پندار نیست که معنویت موسیقی سنتی را باید به گوش دل و جان شنید. گرچه حتی بسیاری از انواع موسیقی که پیوسته از صدا و سیما پخش می‌شود، هم از آن دست است که تنها به گوش سر شنیدنی است.

می‌دانم که بدین کوتاه سخن نمی‌توانم دین خود را نسبت به آنان که در این راه از جان مایه گذاشته‌اند و با وجود کج طبعی‌ها و بی‌مهری‌های فراوان، دل

از دلبر نکنده‌اند، اداکنم اما بر خود واجب دانستم که بدین مختصر از باغبان بزرگ این باغ که روح خسته‌ام در سایه سار سرو چمانش غنوده است و از این اثر اثر پاکیزه نهاد که بوی بارانش مشام جانم را طراوتی بی مثال بخشیده است، سپاس بی منت‌های خویش را عرضه دارم و امید آن است که خوانندگان گرامی نیز به لطف خویش از کاستی‌های این کار درگذرند.

آنچه پیش روی شماست دربرگیرنده‌ی مجموعه اشعاری است که استاد بزرگوار، محمدرضا شجریان، در آثاری که از سوی شرکت^(۱) دل آواز به ثبت رسیده است، به نغمه‌ی خوش خویش آراسته‌اند. این کتاب تمامی اشعاری را که استاد در CDها و کاست‌های دل آواز دارند، دربرمی‌گیرد. همه‌ی اشعار این کتاب با آثار شاعران در دیوان‌های معتبر آنها مقایسه و تطبیق شده است اما در بخش کتاب نامه تنها به کتبی اشاره شده است که در زیرنویس صفحات از آنها بهره‌ور شده‌ایم. جدا از این، مبنای کار در این کتاب نه دیوان مکتوب شعرا، بلکه قرائت اشعار بوده است و تکرار برخی ابیات، جابجایی برخی دیگر و به ندرت تغییر در کلمه‌ای، هم بدان گونه است که قرائت شده است. ویژگی دیگر این کتاب آن است که در ابتدای هر شعر آواز، ردیف‌های آوازی نه جزء به جزء بلکه به طور کلی ذکر شده است. علاوه بر این‌ها گاه نیز توضیحی هر چند کوتاه درباره‌ی شاعری خاص در زیرنویس‌ها آمده است که جهت آشنایی اجمالی مخاطبینی است که احتمالاً شناخت کمی از آن شاعر دارند.

۱- لازم به یادآوری است که برخی آثار استاد نیز که در این مجموعه آمده است، توسط شرکت‌های دیگر به ثبت رسیده است. از جمله دود عود، به یاد عارف، گلبنگ ۱ و ۲ و در خیال.

در پایان بایسته است که از خانم شاهوردیونی به خاطر هماهنگی های
پی در پی ایشان و از دوست عزیزم همایون شجریان به خاطر همکاری های
بی دریغ و صمیمانه اش، از عمق دل سپاسگزاری نمایم.
نیز از مسؤولین محترم و دست اندرکاران انتشارات نیکان کتاب که در
چاپ این اثر گام به گام بنده را همراهی کرده اند، صمیمانه سپاسگزارم.

محمود رستمی

تیرماه ۱۳۸۴